

Psikoloji ve Toplum (Reşat ÖNDER)

İnsanların topluluk halinde yaşaması biyolojik ve psikolojik bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.¹ Topluluk halinde yaşama ihtiyacı, insanlar arasındaki bütün ilişkileri ayarlamaktadır. İnsanın topluluk hayatı, bireysel hayatından önce gelmektedir.² Bu öncelik bireyin ilk önce toplum içinde doğup, toplum içinde şekil almasından kaynaklanır.

İnsanların en belirgin özelliklerinden biri de toplum hayatı yaşamalarıdır. Sosyal hayat insan için bir çeşit mecburiyettir. Çünkü insanlar yalnız başına yaşabilecek güçte değildirler.³ Tabiata ancak pek sınırlı ölçüde karşı koyabilir. Bu dünyadaki hayatını sürdürebilmek için zayıf bedenini bir çok yapma araçlar ve makinelerle tamamlamak zorundadır.⁴ Bu zorunluluk iş bölümü, yardımlaşma ve dayanışmayı getirir ve sosyal ilişkileri doğurur. **Sosyal ilişkileri verimli ve başarılı kılmak, bireyin ve grubun psikolojisini bilmekten ve benimsemekten geçer.**

Psikoloji ana hatlarıyla bireyi merkez aldığında zihinde geçen bilinç olaylarını ve insan davranışlarını inceler. Gurubu esas aldığında kişiler arası, insan ve çevresi arasındaki ilişkileri; insanın çevresiyle uyumunu inceler.⁵ Bireyin en yoğun ve sürekli ilişki içinde olduğu sosyal yapı ailedir. Bireyin ve gurubun psikolojisini bilen kişi ailevi ilişkilerinin iyi yönde gelişmesinin fırsatını yakalayan kimse demektir.

Aynı şekilde bireyin ve gurubun psikolojisini bilen kişi, iyi yönetici olmaya adaydır.⁶ Psikoloji bilim, eğitim, tıp, ordu, iş ve idarede ciddi işlevi olan⁷ çok yönlü pratik ve pragmatik bir bilimdir. Bunu iyi bilen istismarcılar sık sık bireyleri ve gurupları çıkarlarına ve amaçlarına alet etmektedirler.

İnsanların psikolojik yapılarını ve içinde buldukları durumun özelliklerini bilmek onları kontrol etmeyi ve etkilemeyi kolaylaştırmaktadır. Psikoloji olumlu, yapıcı bir tarzda kullanılabilir gibi, olumsuz olarak da kullanılabilir. Psikologlar buna dikkati çekmektedirler. Başkalarını kullanmak, haksız kazanç sağlamak, duyguları istismar etmek vs. **Yazar Orwell:** “Bin dokuz yüz seksen dört” adlı romanında insan düşüncesinin kontrol altına alındığı korkunç bir alemini anlatmaktadır. Bu bize psikolojik teknolojinin tehlikelerine dikkat çekmektedir.⁸

Özetlersek, birey ve gurup psikolojini bilmeyen kişilerin yaşamlarında başarı şansları daima az; istismar edilme durumları daima çoktur.

¹ ERGÜN, a.g.e., s. 23.

² ADLER, a.g.e., s.129.

³ GÜNGÖR, Erol; Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak, Ötüken Yay., İstanbul-1995, s.99.

⁴ ADLER, a.g.e. s. 129.

⁵ BAYMUR, Feriha; Genel Psikoloji, İnkılap ve Ata Yay., İstanbul-1969, s.4.

⁶ CÜCELOĞLU, a.g.e., s. 49.

⁷ BAYMUR, a.g.e., 10-11.

⁸ BAYMUR, a.e., 11-12.

İslam filozofu **İbn Rüşd**, akıl-duygu ilişkisinin, insan ve toplum hayatındaki etkilerini dikkate alarak batı ve doğu insanını karşılaştırdıktan sonra şöyle özetlemektedir: “Unutmamak lazımdır ki, aklın hislere hâkim olmasına saadet denir. Düşüncesi duygusuna galip ve hâkim olan bir kimse mesut ve bahtiyardır. Akıllı ve zeki fertler, cemiyet ve milletler daima hisli ve heyecanlı fertlere, cemiyetlere ve milletlere galip ve hâkim olagelmişlerdir. Zira **dünyada gerçek güç akıl, fikir ve ilim kuvvetidir.**”⁹ demektedir.

⁹ İBN RÜŞD, Felsefe-Din İlişkileri, 1.baskı, (Çev: Süleyman Uludağ), Dergah Yay., İstanbul, 1985, s.86.